

كوپتەگەن ەلدىڭ قايراتكەرلەرى امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسىنىڭ شىنجاڭغا ساياتىن ”زاڭ جوبا“ ماقۇلداۋىن سىنداى

شىنخۇا اگەنتتىگىنىڭ 12 - ايدىڭ 9 - كۇنى بەيجىڭنەن بەرگەن خابارى. شىنخۇا اگەنتتىكىنىڭ شەتەلدە تۇراتىن تىلشىلەرنىڭ جىناق خابارى: بىرنەشە كۇننەن بەرى، كوپتەگەن ەلدىڭ قايرات-كەرلەرى شىنخۇا اگەنتتىگى تىلشىلەرنىڭ سۇجباتىن قابىلداغاندا مىنانى اتاپ كور- سەتتى: امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتا- سىنىڭ شىندىقەىن ساناسپاي، شىنجاڭغا ساياتىن زاڭ جوبا-ماقۇلداپ، شىنجاڭنىڭ ادامدىق ۇقىق جاعادىي مەن جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ لاڭگەستىككە قارسى تۇرۇ، ۇشقارلىقتى الاستاۋ جا- جابۇي ادامدىق ۇقىق جانە لاڭگەس- تىككە قارسى تۇرۇ ماسەلەسىندەگى قوس ولشەمەن، سونداي- اق جۇڭگو- نىڭ دامۇىن تەجەۋ قاسكۇنەمدىكتەرىنى ايپاراداي اشتى.

ۇلى برىتانىا كوممۇنىستىك پارتيا- سىنىڭ باس شۇجىي روبەرت گرېففىس بىلاي دەدى: شىنجاڭدا ساپاردا بولعاذ- داعى كەشمەرەلەرم مەن كورگەن - بىل- گەندەرىمە نەگىزدەلگەندە، ماعان ”بارلىق ايپتاۋلاردىڭ جالغان ەكەندذ- گى“ باڭگىلى، امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسىنىڭ ماقۇلداغان شىنجاڭغا سايا- تىن زاڭ جوبا— امەرىكانىڭ ”وركەۋ- دەلىكپەن، جولسىزدىقپەن وزگە ەلدىڭ سىنە كېلىككەندىگىنىڭ تاغى ۇبر دالە- لى“، ولاردىڭ ويلاغانى ادامدىق ۇقىق پەن دەموكرىتالىق ۇقتى تۇتقا ەتسپ، جۇڭگونىڭ مۇددەسىن، سونداي- اق دۇنيە جۇزىندە كۇننەن - كۇنگە ارتسپ كەلە جاتقان بەت - بەدەلنى ۇبۇلدىرۇ .

پاكيستان پاكىستان - جۇڭگو اقپا- رات قۇرالدارى تالقى مەنبەرىنىڭ جاۋاپ- تىسى سۇلتان حالى بىلاي دەدى: امەرىد- كا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسىنىڭ شىنجاڭغا ساياتىن زاڭ جوبا ماقۇلداۋى — جۇڭگونىڭ ىشكى سىنە تىكە كېلىككەذ- دىك. مەن كەزىندە شىنجاڭدا ساپاردا بولغانىمەن، سوندىقتان دا باتىس اقپارات قۇرالدارنىڭ شىنجاڭدا تۇپلعان جاعداي جونىندەگى ۇگىتتەرىندە كوپتەگەن جال-

ھاندىق بار ەكەنىن بىلەمىن. لاڭگەستىك- تە وڭىرلىك شەك بولمايدى، ول — حا- لقارالىق قوعامنىڭ ورتاق جاۋى، جۇڭ- گونىڭ شىنجاڭغاداعى لاڭگەستىككە قارسى تۇرۇ تاجىرىيەلەرى وزگە ەلدەر- دىڭ ۇيرەنۇننە تايىدى.

اۋعانىستان «اۋعانىستان ۇاقىت گا- زەتىنىڭ» باس رەداكتورى ەمانسۇر فايز جۇڭگونىڭ شىنجاڭغادى ۇشقا- رلىقتى الاستاۋ جانە لاڭگەستىككە سوققى بەرۇ جاعىنداعى قۇلىشىنىن قۇپ- تادى. ول بىلاي دەدى: جۇقتا مەن شىنجاڭدا ساپاردا بولدىم، مەن كورگەن تارىيەلەۇ - باۋلۇ ورتالىغىنىڭ ناقتى جاع- دايى باتىس اقپارات قۇرالدارنىڭ خابار- لاعانىنان مۇلدە باسقاشا، ورتاسى ەركىن، تاتۇ، وقۇشلار وسى ارادان ۇپ- رەنگەن كاسپتىك شەبەرلىكتەرىنە قاراي جۇمىسى تاۋىپ سىتەپ، باقتتى تۇرمىس كەشىرۇدە ەكەن.

قىرعىزىستاننىڭ ساياسي ساراپشى مارس سالىھۇ مىنانى ۇبىلدىردى: شىندىق جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ شىنجاڭدا اتقارغان ۇبرىسىپرا ساياساتتارى مەن شارالارنىڭ شىنجاڭنىڭ باياندى تىنىش- تىغى مەن ورنىقتى دامۇىن قورعاۋعا پايد- دالى ەكەندىگىن دەلقاشان دالەلدەدى. امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسىنىڭ شىنجاڭغا ساياتىن زاڭ جوبا ماقۇلداۋى جۇڭگونىڭ ىشكى سىنە كېلىككەندىك، بولشەكتەۋىشلىكتى قولداغاندىق، شىنجاڭنىڭ ورنىقتىلغىن بۇلدىرۇگە ۇرنىغاندىق. شىنجاڭ ستەرى — جۇڭ- گونىڭ ىشكى ۇسى، ارقانداي ەلدىڭ كېلىگەنتىن ۇقىعى جوق.

سىريانىڭ جۇڭگو ماسەلىسى ماما- نى امرو مەكداد بىلاي دەدى: امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسىنىڭ شىنجاڭغا ساياتىن زاڭ جوبا ماقۇلداۋى — جۇڭ- گونىڭ ىشكى سىنە كوپە - كورنەۋ كې- لىككەندىك، زورەكەرلىكتىڭ جانە وك- تەمدىك ساياساتتىڭ بىنەبىسى. جۇڭگو ۇكىمەتى ۇز مەمەلكەت جاعايدىنا قاراي شىنجاڭدا اتقارغان لاڭگەستىك-

كە قارسى تۇرۇ، ۇشقارلىقتى الاستاۋ

قاتانسانقان تىلشىلەر: سۇن شياۋليېڭ،

لى حاۋ، چىن شىن، زوۋ دىلۇ، گۇان جيان - ۋ،

جېڭ يىجان، مۇ دۇڭ، لىڭ حاۋ، حاۋ يۇنفۇ)

□ شىنخۇا اگەنتتىگىنىڭ ىلشىسى يۇي تاۋ

جەرگىلكتى ۇاقىت 12 - ايدىڭ 3 - كۇنى امەرىكا پارلامەنتى قاۋىم پالاتاسى ايىتىلمىس ”2019 - جىل ۇيغۇر ادامدىق ۇققىتارى ساياسات زاڭ جوباسىن“ ماقۇل- داپ، حالقارالىق قاتناسىتنىڭ نەگىزگى ولشەمىن اياق استى ەتسپ، جۇڭگونىڭ ىشكى سىنە دورەكىلىكپەن كېلىگىپ، ”ادامدىق ۇقققا قول سۇقتى“ دەگەن سىياقتى جالغان سوزدەرمەن جۇڭگو ۇك- مەتىنىڭ شىنجاڭدى جونگە سالۇ ساياسا- تىنا جالا جاۋىپ، شىنجاڭغا كۇيە جاقتى. شىنجاڭنىڭ ۇدىن سالاسىنداعى قايرات- كەرلەر بۇعان بارىنشا كەتكەنەتىندىكتە- رىن، باتىل قارسى تۇراتىندىقتارىن جايپاي ۇبىلدىرىپ، ”امەرىكا جاقتىڭ بۇل جوعلى سوراقلىق ويىنى ونىڭ شىنجاڭ سىنەن پايدالانىپ جۇڭگونىڭ ۇلت قاتىناسىنا ىرتكىسى سالۇعا، شىنجاڭنىڭ گۇلدەنۇىن، ورنىقتىلغىن بۇلدىرۇگە، جۇڭگونىڭ دامىپ زورايۇن تەجەۋگە ۇرنىغان سۇرقيا نيەتىن ايپارا- داي اشىپ تاستادى، امەرىكا جاقىتىڭ قاسكۇنەمدىگى، سوز جوق، جەڭلىس- پەن تىنادى“ دەپ قارادى.

جۇڭگونىڭ ىشكى سىنە سىرتقى كۇش

”شىنجاڭ كېلىگۇنە اسە جول بەرمەيمىز

تىورىياسىنىڭ ايرىلماس ۇبر بولىگى، شىنجاڭنىڭ ۇسى بۇكىلدەي ەلمىزدىڭ ىشكى ۇسى، ارقانداي سىرتقى كۇشنىڭ كېلىگۇنە اسە جول بەرمەيمىز“، - دەدى شىنجاڭ ۇسلام ۇدىنى قوعامىنىڭ باستىغى، شىنجاڭ ۇسلام ۇدىنى شۇەيۋا- نىنىڭ باستىغى ابدۇرىقېپ ۇمۇمۇرنىياز.

ابدۇرىقېپ ۇمۇمۇرنىياز مىنانى ۇبىل- دىردى: وتكەن ۇبر مەزگىلدە شىنجاڭدا ۇشقارى يدەيا سنالاپ كىرىپ، ۇرىپ، زورلىقتى كۇش، لاڭگەستىك ارەكەتتەر كوپ تۇلىپ، ۇجىي تۇلىپ، ار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ۇمىرى مەن مال - مۇلك- نىڭ حاۋىپسىزدىگىنە اۋىر زىيان جەتكە- زىپ، ادامدار ار كۇنىڭكى ۇمىسىرن اىىرچۇ، قورقىنىش شىىندە وتكىزدى. قازىر شىنجاڭ زورلىقتى كۇش، لاڭگەس- تىك ارەكەتتەرىنە زاڭ بوينىشا سوققى بەرىپ، قاينارىنان جونگە سالۇعا مان بەرۇ ارقىلى ۇرتىس 3 جىل زورلىقتى كۇش، لاڭگەستىك قيعاسى تۇپلعان جوق، ار ۇلت بۇقاراسنىڭ تابىسى سە- زىمى، باقت سەزىمى، حاۋىپسىزدىك سە- زىمى كورنەكتى كۇشەيدى.

”شىنجاڭ ماسەلىسى ۇلت، ۇدىن، ادامدىق ۇقق ماسەلىسى مەمس، زورلىق- تى كۇش، لاڭگەستىككە قارسى تۇرۇ جانە بولشەكتەۋىشلىككە قارسى تۇرۇ ما- سەلىسى“، - دەدى جۇڭگو ۇسلام ۇد- ى قوعامىنىڭ ورنىباسار باستىغى، ۇرىم- جى قالاسى اق مەشتىنىڭ يىھامى ابدۇشۇ- كىر راحمەتۇللا.

ابدۇشۇكىر راحمەتۇللا مىنانى ۇبىل- دىردى: ۇبرقانشا جىلدىڭ الدىندا، جا- نىمداعى بىرنەشە ادامنىڭ ۇدىنى ۇشقارى يدەيانىڭ قىپالنا ۇشراپ، كەيىرەۋنىڭ مەشىتتەگى قالپىتى ۇدىنى قىمىلعا قاتنە- ناسۇعا كەلگەن دىنگە سەنەتتىن بۇقارانى ”جات دىندەگىلەر“ دەپ ساناعانىن، كەيد- بىرەۋنىڭ بالالارىن وقۇعا بەرمەگەنىن، كەيبىرەۋنىڭ ”جىھاد جولىندا شەيىت بولغاندار جانىناتقا كىرەدى“ دەگەندى ۇاعىزداپ، زورلىقتى كۇش، لاڭگەستىك ارەكەتتەرگە قاتىناسقانىن، كەيىرەۋنىڭ توستىرىمەن ارالاسپاعانىن، قارىتارعا وپالى بولپاعانىن، بالالارىن باغىپ - قاق- پاعانىن كوزىم كوردى. ”ەگەر ۇدىنى ۇشقارى يدەيانىڭ قالاعانىنشا جۇرىلۇنە ۇزدىكىسى مول بىرىلسە، شىنجاڭنىڭ بو- لاشاعى بولا ما؟ شىنجاڭغادى ار ۇلت بو- قاراسنىڭ باقتى تۇرمىسى دا بولا ما؟“

”شىنجاڭ زورلىقتى كۇش، لاڭ- كەستىك ارەكەتنىڭ زىيانكەستىگىنە ۇشرا-

شىنجاڭنىڭ ۇدىن سالاسىنداعى قايراتكەرلەر:

امەرىكا جاقىنىڭ جۇڭگونىڭ ىشكى سىنە كېلىگىپ، شىنجاڭغا جالا جابۇنىنىڭ سۇرقيا نيەتى بار

ەغاندا، امەرىكا نازار اۋدارمادى: قازىر قوعام ورنىقتى بولدى، ال ولار ايتىلذ- مىس ُ شىنجاڭغا ساياتىن زاڭ جوبا‘ شىعار- دى. ولاردىڭ شىنايى ماقساتى ۇلتتار ارا- سىندا ارازدىق تۇدىرىپ، ۇلتتار نىتىما- عىن ۇبۇلدىرىپ، سول ارقىلى شىنجاڭدى بولشەكتەۋ“. شىنجاڭ ۇسلام ۇدىنى شۇەيۋانى قاشقار بولمىشە شۇەيۋاننىڭ وقۇشىسى ابيھيوللا ياسىن بىلاي دەدى: ”بىز امەرىكا مەن باتىستا- عى جاۋ كۇشتەردىڭ جۇڭغوعا، شىنجاڭغا كوسەمسۇنە باتىل قارسى تۇ- رامىز، ارقانداي مەملەكەتتىڭ، ارقاند- داي كۇشنىڭ، ارقانداي ادامنىڭ ارقاند- داي ۇتاسىل ارقىلى ۇبىزدىڭ بۇگىنگى وڭاي - وسىپاق قولعا كەلمەگەن تاماشا تۇرمىسىمىزدى بۇلدىرۇنە اسىتە جول بەرمەيمىز“.

شىنجاڭنىڭ لاڭگەستىككە قارسى تۇرۇ جانە ۇشقارلىقتى الاستاۋ شاراسى ۇتىمدى دا جارامدى ”شىنجاڭ كاسپىتىك شەبەرلىككە تارىيەلەۇ - باۋلۇ ورتالىغىن زاڭ بوينىشا قۇرىپ، ۇدىنى ۇشقارى يدەيامەن جۇ- عمىدالغان، جەڭىل قىلمىستىق ارەكەتى نەمەسە زاڭعا قايشى ارەكەتى بار ادامدار- دى ەڭ جوعارى شەكتە قۇتقارپ، ازا- ماتتاردىڭ نەگىزگى ادامدىق ۇققىتارنىڭ لاڭگەستىكتىڭ، ۇشقارلىقتىڭ زىيانكەسىتذ- گىنە ۇشراماۋىن ەڭ جوعارى شەكتە قامتاماسىز ەتتى“، - دەدى ابدۇرىقېپ ۇمۇمۇرنىياز.

اقسۇ ايماعى ونسۇ اۋدانىسى كوممۇنىستىك جاستار ودامى قالاشىغى تۇەنكى جام قىستاعى مەشتىنىڭ يىھامى احسەت وسىمان مىنانى ۇبىلدىردى: شىنجاڭنىڭ تارىيەلەۇ - باۋلۇ ورتالىغىن زاڭ بوينىشا قۇرىپ، تارىيەلەنۇشلىەردى تەگىن تارىيەلەۋى، باۋلۇى — زورلىقتى كۇش، لاڭگەستىك دەلەولارنىڭ (وقيعا) كوپ تۇلۇىن، ۇجىي تۇلۇىن تەجەۋ- دىڭ، ۇدىنى ۇشقارلىقتىڭ ۇوسىپ - ۇورىيتىن توپىراغىن جوپۇدىڭ كوكەي تەستى قاچەنى ارى تارىيەلەنۇشلىەردىڭ مادەنىيەت ۇبلىمى مەن زاڭدىق ورەسىن ۇونىمدى تۇردە جوعارلاتىپ، ەڭبەك نىستۇ شەبەرلىگىن يگەرىپ، جۇمىسقا ور- نالاسىپ، كىرىستى ارتتىرۇدى جەبەۋدىڭ كوكەي تەستى قاچەتى، اسىرەسە، شىنجاڭنىڭ قوعام ورنىقتىلغى مەن بايپاذ- دى تىنىشىتىمەن جۇزەگە اسىرۇدىڭ كوكەي تەستى قاچەتى.

”باۋلۇ ورتالىغى مەكتەپ سىياتىن العان، ول جەردە كاسپىتىك وقۇششلار سەپتەلگەن، زاڭ بىلىمدەرى، مەملەكەتتە ۇبر تۇتاس قولدانىلاتىن ۇىل - جازۇ، كاسپىتىك شەبەرلىك سىياقتى جاقىتاردا وقىنۇ جۇرگىزىپ، تارىيەلەنۇشلىەردىڭ ۇشقارلىق يدەياسىن سانالى تۇردە جويد- ۇنا مۇكىندىك جاسادى“. قاشقار ايماء- عى ياركەن اۋدانى ياركەن قالاشىغى جىبەك ەلۇمەتىنىڭ اۋماعى التۇن مەشىتذ- نىڭ خاتىيى ابدۇالى ابلىمىيت بىلاي دەدى: ”مەن كوپتەگەن تارىيەلەۇ - باۋلۇ ورتالىغىنا بارىپ كوردىم، مەيلى تارىيەلەنۇشلىەر بولسىن، الدە ولاردىڭ وتباسىنداغلارى بولسىن، باۋلىنۇعا قاتنە- ناسۇىن توتەنۇشە قولدادى“.

”مەنىڭ بىلۇمىشە، قىستاعىمىزداعى تارىيەلەنۇشلىەردىڭ بارلىغىنا جاتاقاتى تۇزىمچەن باسقارۇ جۇرگىزىلىپ، ۇينە قايتۇنا، جۇمىسى بولسا رۇقسات اۋۇنا، وتباسىنداغلارمەن، دوستارمەن قاي - دىك جاسالغان“. ىلە قازاق اۋتونوميالى وپلىسى توعىزتاراۋ اۋداندىق ۇسلام ۇدىنى قوعامىنىڭ ورنىباسار باستىغى، تو- عىزتاراۋ اۋدانى جىرعالاڭ اۋىلى وشاعاند- بىلاي دەدى: ”تارىيەلەنۇشلىەر باۋلۇدان كەيىن شت جاڭا ادامعا وزگەرىپ، ادەپ -

يىانى دارىپتەپ، ەڭبەكتى ۇسۇيىپ، تازا- شىنخۇا اگەنتىنىڭ 12 - ايدىڭ 9 - كۇنى ۇرىمجىدەن بەرگەن خابارى) شىنجاڭنىڭ ۇدىن سالاسىنداعى قايراتكەرلەر:

شىنجاڭنىڭ ۇدىن سالاسىنداعى قايراتكەرلەر:

شىنخۇا اگەنتتىگىنىڭ 12 - ايدىڭ 9 - كۇنى ۇرىمجىدەن بەرگەن خابارى)